

Nr 24.

Av herr **Sveningsson m. fl.**, om upphävande av priskontrollen på rundvirke och rotstående skog.

Under kristidens första skede förblev läget på trävarumarknaden i stort sett oförändrat. PrISRörelserna blevo sålunda av ringa omfattning, och det var först under senare hälften av år 1941, som en mera framträdande stegring av priserna på sågade trävaror inträffade. Det föreföll emellertid, som om den inhemska förbrukningen så småningom undergick en anmärkningsvärd stegring, vilket tillsammans med ökade exportmöjligheter till Tyskland och Danmark medförde en ytterligare accentuerad prisstegring under första halvåret 1942. Det var sålunda först under mars månad 1942, som frågan om en eventuell prisreglering upptogs till en mera definitiv diskussion inom de priskontrollerande myndigheterna, och i september 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t statens priskontrollnämnd att fastställa normalpriser å vissa sågade och hyvlade trävaror av furu och gran. Trävaruindustrien begärde, att jämsides med normalpriser på det sågade virket även sågtimret skulle prisregleras. Detta ansågs emellertid icke då möjligt, främst med hänsyn till att virkesmätningen i syd- och mellansverige ej var så ordnad, att förutsättningarna för tillfredsställande kontroll voro för handen. Man ansåg nog också, att timmerpriserna borde kunna lämnas att reglera sig själva, om endast normalpriser på de sågade produkterna fastställdes.

Under år 1943 blev frågan om normalprisreglering av sågtimret åter aktuell främst av den anledningen, att nu även den norrländska massaindustrien hos priskontrollnämnden gjorde energiska framställningar om normalpriser på sågtimmer. Genom att massaveden genom bränslekommissionens försorg redan förut var prisreglerad, men sågtimret fritt, ansåg sig massaindustrien i viss utsträckning handikappad i konkurrensen om råvaran gentemot sågverksindustrien. Vissa norrlandsindustrier, särskilt sådana som ägde såväl massafabriker som sågverk, kunde köpa massaved under benämningen sågtimmer och på så sätt kringgå prisregleringen på massaved. Den normalprisreglering på sågtimmer, som under hösten 1943 genomfördes, kom sålunda närmast att tillgodose massaindustriens intressen. Dess värde för prisregleringen av sågat virke, som ju i detta sammanhang var det väsentliga, var däremot mera diskutabelt. Under hösten 1943 fastställdes även normalpriser på sågat virke av björk och bok samt de vanligast förekommande rundvirkessortimenten av lövträd.

När normalprisregleringen på rundvirket genomfördes, voro delade meningar rådande såväl i principiella frågor som beträffande prisnivån. Från skogsägarhåll, såväl domänverket som enskilda, anfördes, att en prisreglering av rundvirket i och för sig icke innebar någon garanti för att icke priserna på den färdiga varan fortsatte att stiga. Skulle prisregleringen ha effekt, borde därför hel- och halvfabrikatet prisregleras. Därmed skulle prisregleringen på rundvirket bliva överflödig, emedan det på trävarumarknaden i allmänhet varit så, att priset på den färdiga produkten bestämt priset för råvaran och icke tvärtom. En prisreglering av rundvirket skulle få litet värde även av den anledningen, att den kunde kringgås genom att skogen försålles på rot. Prisregleringen av rundvirket skulle sålunda komma att medföra en ökning av rotskogsförsäljningarna, vilka voro praktiskt taget omöjliga att priskontrollera och i övrigt ur skogsvårds- och arbetsmarknadssynpunkt mindre önskvärda. Man befarade vidare, att normalprissättningen av råvaran på grund av allt för stort hänsynstagande till praktiska kontrollmöjligheter skulle komma att bliva av schablonmässig karaktär och ej lämna möjlighet till den smidiga anpassning av prissättningen, som oundgängligen kräves på här ifrågavarande område. Man ansåg sålunda på producenthåll en normalprisreglering av rundvirket ur prisregleringssynpunkt vara av ytterligt litet värde och att fördelarna ej tillnärmelsevis skulle uppväga alla de nackdelar, som skulle komma att följa därmed.

Normalprisen på rundvirket, som i stort sett bibehållits oförändrade sedan deras tillkomst 1942 och 1943, synas icke vara så avvägda, att en god jämvikt uppnåtts mellan priserna på råvara och färdig vara. För sågtimmer och massaved, som äro de betydelsefullaste sortimenten, förefinnas för närvarande prisskillnader mellan landets norra och södra delar av upp till 20 à 25 öre per kbf. Motsvarande prisskillnad för färdigvaran finnes icke, och några andra omständigheter, som kunna motivera så stora prisdifferenser för råvaran, synas heller icke vara för handen. De produktionskostnadskalkyler för såväl sågverksindustrien som massaindustrien, som Sveriges skogsägareföreningars riksförbund låtit verkställa och som bilagts förbundets skrivelse till statens priskontrollnämnd av den 7 juli 1945 rörande normalpriserna på rundvirke, giva vid handen, att en allmän och betydande höjning av priserna för såväl sågtimmer som massaved kan ske utan ändring av nuvarande priser på massa och sågat virke. Det förhållandet, att industrien betalat och alltfört betalar priser för skog på rot, som betydligt överstiga motsvarande normalpriser för leveransvirke, visar även, att nuvarande prissättning ej är lämpligt avvägd.

De farhågor, som från producenthåll framfördes vid normalprisernas tillkomst, ha besannats. Rotskogsförsäljningarna ha kraftigt ökats, och inom stora områden av landet torde industriens råvaruinköp till 75 à 80 procent ske genom rotköp och endast 20 à 25 procent genom leveransvirkesköp. Normal-

prissättningen på rundvirke har därigenom blivit helt illusorisk. Sedan hösten 1945 ha visserligen även rotskogsförsäljningarna underkastats priskontroll, men svårigheterna att få denna någorlunda effektiv ha som väntat visat sig oöverstigliga. En stämplingsposts värde är olika, beroende på dels dess läge i förhållande till leveransplats, och dels sortimentsutfallet, och detta kan beräknas på en mångfald olika sätt. Nedanstående exempel torde belysa de svårigheter, som möta vid värdering och priskontroll av rotstående skog.

Ett furuträd, som innehåller 11 kbf. gagnvirke, lämnar följande bruttovärden vid nedanstående alternativa apteringar:

Alt. 1. Stammen apteras till sulfatved	
11 kbf. à 58 öre/kbf.	kr. 6: 38
Alt. 2. Stammen apteras till sågtimmer och sulfatved	
8 kbf. sågtimmer à 69 öre/kbf.	= kr. 5: 52
3 » sulfatved » 58 »	= » 1: 74
	kr. 7: 26
Alt. 3. Stammen apteras till timmer av hög kvalitet och props	
5 kbf. timmer av hög kvalitet à 145 öre/kbf.	= kr. 7: 25
6 kbf. props à 74 öre/kbf.	= » 4: 44
	kr. 11: 69
Alt. 4. Stammen apteras till stolpar och props	
1 st. stolpe à 8 kbf. à 120 öre/kbf.	= kr. 9: 60
3 kbf. props à 74 öre/kbf.	= » 2: 22
	kr. 11: 82

En stämplingsposts värde kan sålunda icke med säkerhet fastställas utan en mycket ingående analys av var och en av de i posten ingående stammarna. Försäljningspriset kan därför av praktiska skäl endast bestämmas genom att säljare och köpare enas under fritt köpsläende, och parterna äro villiga att taga riskerna för en felbedömning av sortimentsutfallet och marknadsläget.

Det är att befara, att den av myndigheterna nu vidtagna skrivbordsmässiga priskontrollen vid försäljning av rotstående skog kommer att leda till att respekten och förtroendet för den priskontrollerande myndigheten och av denna utfärdade föreskrifter allvarligt försämras. Vissa tecken tyda på att så i viss utsträckning redan skett.

Skall en prisreglering bli effektiv, måste den färdiga varan prisregleras. Är färdigvarupriset bestämt, torde för skogsprodukternas vidkommande någon prisreglering av råvaran vara överflödigt eftersom dennas pris automatiskt regleras av färdigvarupriset. Så har alltid varit fallet, när det gäller skogsprodukter. Vår massa och vårt sågade virke är till stor del en exportvara, där prisläget på världsmarknaden bestämt priserna. Rundvirkespri-

serna ha sålunda alltid fått anpassa sig efter färdigvarupriset och icke tvärtom, och vår skogsindustri torde förvisso fortfarande böra anses vara kapabel att själv kalkylera fram priset för råvaran, när färdigvarupriset är bestämt. Farhågorna för att ett slopande av prisregleringen på t. ex. sågtimmer skulle framtinga en höjning av priserna på sågat virke torde därför vara mycket överdrivna.

När erfarenheterna ha visat, att prisregleringen på rundvirke är av föga värde, dels därför att den kringgås genom rotköp och dessa senare till sin natur äro sådana, att de icke kunna priskontrolleras, och dels därför att rundvirkespriserna ha föga inverkan på färdigvarupriset, bör denna helt kunna slopas. Detta är särskilt angeläget därför att prisregleringen till sin psykologiska verkan är produktionshämmande och sålunda utgör ett allvarligt hinder för den ökning av virkesproduktionen, som det i nuvarande försörjningsläge är angeläget att få till stånd. Den priskontroll, som här har berörts, har på skogsägarna såväl som på konsumenterna av skogsprodukter verkat mycket irriterande, och de vilka hårdast ha träffats av dessa priskontrollerande åtgärder äro de mindre skogsägarna. Detta förhållande har framträtt i den allmänna debatten, som förts omkring dessa spörsmål, samt inte minst i interpellationsdebatten i riksdagen den 20 december 1945. I det då lämnade interpellationssvaret erkände chefen för folkhushållningsdepartementet, »att trävarulagren i närvarande stund kommit att icke oväsentligt understiga vad som kan anses vara normalt samt att läget kan utveckla sig i bekymmersam riktning». I samband med dessa erkännanden lämnades dock inga löften i positiv riktning. Några exempel på de stora missförhållanden, som gjort sig gällande på virkesmarknaden sedan priskontrollen på rundvirke och rotstående skog infördes, behöva inte här relateras. Dessa missförhållanden äro härtill alltför väl kända och ha ofrånkomligt lett till det resultatet, att utbudet på virke hållits tillbaka och att för närvarande avverkas långt ifrån tillräckliga kvantiteter skog. Man kan allvarligt befara, att under det nuvarande systemet med priskontroll produktionen av olika virkessortiment blir allt för liten och att vår försörjning på detta område äventyras.

Med anledning av vad här anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om att priskontrollen på rundvirke och rotstående skog snarast upphäves.

Stockholm den 16 januari 1946.

Ragnar Sveningsson.

Andr. Andersson,
Gisselås.

Arvid Karlsson
i Granebo.

Brynolf Stattin.

Per Jonsson
i Malmgrava.

Ernst V. Staxäng.

C. Oscar Nolin.

T. G. v. Seth.